

Büyükşehir Belediyesi Sınırlarının İl Sınırları ile Birleştirilmesini Öngören Kanun Taslağı Çalışmaları Hakkında Kamuoyuna Duyuru

13 ilde büyükşehir belediyesi kurulması ve il sınırlarının büyükşehir sınırı olarak belirlenmesi konusunu kapsayan kanun tasarısı hazırlığı yapıldığı kamuoyuna yansımıştır.

Bazı Büyükşehir Belediyelerinin Sınırlarının Büyütülmesi, 13 İl’de Yeni Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı Ana Hatlarıyla Aşağıdaki Hususları İçermektedir:

- Mevcut 14 Büyükşehir belediyesinin sınırları il mülki sınırı olacak şekilde genişletilmekte,
- Toplam il nüfusu 750.000’i aşan 13 il’de sınırları ilin mülki sınırları olacak şekilde Büyükşehir Belediyeleri kurulmakta,
- İstanbul ve Kocaeli sınırları içerisindeki orman köyleri de dâhil olmak üzere yaklaşık 16 bin köyün tüzel kişiliğine son verilip mahalleye dönüştürülmekte,
- Büyükşehir sınırları içindeki belediyeler görev ve yetki açısından kademelendirilmekte,
- Yeni büyükşehir olacak 13 ilde 23 yeni ilçe kurulmakta.
- Yerel yönetimler alanında yaşanan bazı sıkıntıların giderilmesi amacıyla yerel yönetimlerle ilgili kanunlarda çeşitli değişiklikler yapılmakta,
- İl genelindeki tüm belde belediyeleri ile köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mevcut ilçelerde ilçe belediyesine, yeni kurulan ilçelerde bu belediyelere mahalle olarak katılmakta ve
- Büyükşehir Belediyelerine dönüştürülen belediyelerin sınırları içinde en az bir yeni ilçe kurulmaktadır.

Taslak Derneğimizin yetkili organlarında değerlendirilmiş olup bu çalışmanın yasallaşması halinde ortaya çıkaracağı sorunlar ve sakıncalar aşağıya özetlenmiştir.

- Büyükşehirler sınırlarının il sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi il idaresi sisteminin ortadan kaldırılmasının yolunu açacaktır.
- İl idaresi sisteminin aşındırılması taşrada “devletin tarafsızlığını ve hukukun üstünlüğünü” uygulayacak makamların zayıflamasına ve zaman içerisinde ortadan kalkmasına yol açacaktır. İl idaresi sisteminin aşınması kamu düzeninin sağlanmasında güçlüklerle sebebiyet verecektir. Hâlbuki İl İdaresi sistemi yerel demokrasinin sağlıklı işleminin en büyük teminatıdır.
- Büyükşehir belediye sınırlarının il sınırlarına çıkarılmasıyla kendiliğinden bölgesel yönetimler ihdas edilmiş olacaktır. Yerel yönetim düzeyinde ortaya çıkan bu yapılanma bölgesel otonomiye gündeme getirecektir.
- Bu sistem demokratik bakımdan sakıncalar barındırmaktadır. Vatandaşın seçilmiş kişilere yakınlığı ortadan kalkacaktır. Karar mekanizmalarına vatandaşın katılımı söz konusu olmayacaktır.
- Kocaeli ve İstanbul örnekleri ülke geneli için geçerli değildir. İstanbul ve Kocaeli’nde kentte sunulan hizmetlerin koordinasyonunu gerekli kılacak yapılanma mevcuttur. Yeni kurulacak büyükşehirlerin hiçbirinde koordinasyon gerektirecek hizmet bütünlüğünü zorunlu klan fiziki koşullar bulunmamaktadır.
- Tüm dünyada olduğu gibi belediyecilik anlayışı geniş kırsal alanlara hizmet vermeye uygun değildir. Yerel yönetimlerin dünyada gelişim seyrine bakıldığında zaman kırsal alanları içine alan belediyecilik anlayışının hiçbir zaman gelişmediği görülmektedir. Kırsal alanlar için hep özel yerel yönetim modelleri geliştirilmiştir.
- Mevcut büyükşehir belediyelerinde imar uygulamaları alanında yaşanan sorunlar, gecekondulaşmanın bir türlü çözülmemiş olması, sürüp giden yolsuzluk ve yozlaşma eğilimleri, şehir rantının ver-gilendirilememesi bu alandaki beklentinin boşa çıkabileceği kanaatini pekiştirmektedir.

- Büyükşehirler kurulurken optimal ölçek belirlemeye yönelik bir örgütlenme olmamış, zaman içinde de bir aşama sağlanamamıştır. Bu durum büyükşehirlerin kaynakları ne kadar etkin kullanıp kullanmadıkları sorusunu açıkta bırakmıştır. Yeni yapı optimal ölçek sorunun daha da büyümesini beraberinde getirecektir.
- Büyükşehir belediye başkanıyla hükümetin farklı siyasal partilerden olması durumunda il genelinde kamu hizmetlerinin aksaması söz konusu olabilecektir. İl sınırları ile örtüşen büyükşehirlerde güçlü belediye başkanlığı yapısı ile birleşince politik olarak karşı konulamaz güç odakları oluşacaktır. Bu sebeple Avrupa ülkelerinde merkezi hükümet büyükşehirlerde uygulayacağı büyük projeleri valilikler aracılığı ile uygulamaya koymakta büyükşehirlerde merkezi hükümetin temsilcisi olan valinin rol ve fonksiyonunu artırmaktadır.
- Mevcut büyükşehirlerin kullandıkları kaynaklara oranla ne ölçüde etkin ve verimli hizmet sundukları tartışmalıdır. Bu birimlerin görev alanlarının il sınırlarını kapsayacak şekil genişletilmesi etkinli ve verimlilik açısından yeni sorunları ortaya çıkacaktır.
- Büyükşehir olarak kurulması benimsenen illerin neden büyükşehir yapıldığı, benzer durumda olanların neden seçilmediğiyle ilgili rasyonel bir gerekçe yoktur.
- Büyükşehir belediyelerinin görevlerini “il” sınırıyla tanımlamak yerinden yönetiminin bir uzantısı olan iller idaresi ilkesine aykırılık oluşturacaktır. Bu birimlerin birçok alanda görev üstlenmesi, merkezden yönetim-yerinden yönetim ilkesiyle getirilen dengeyi sarsacak, yerinden yönetim ilkesi hem “yerel yönetimler”, hem de bu birimler içinde yer alan belediyeler lehine bozulacaktır.
- Anayasanın “Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını” ifadesinde yer alan “il” “belediye” ve “köy”, halklarının iç içe girmesine meydan verecektir. “Belediye” halkının görevini üstlenen birimlerin Anayasaya aykırı olarak “il” ve “köy” halkının görevini üstlenen idarelerin görev ve yetkilerine el atması anlamına gelecektir.
- “Mahallî müşterek ihtiyaçları” karşılamak üzere kurulmuş kamu tüzel kişileri olan yerel yönetimlerin güçlenmesi il idare sisteminde ortaya çıkacak bu boşluğu dolduramayacaktır. Çünkü yerel yönetimlerin devleti temsil etme gibi bir görev ve kaygıları yoktur. Organları seçimle geldikleri için güçlerini

devletten değil, yerel halktan almaktadırlar. Sürekli güçlenen yerel yönetimlerin halkın ihtiyacı deyip doğrudan milli egemenlik alanına giren konulara el atmaları sürecin doğal sonucudur. Seçimle göreve gelen valiler içinde aynı durum söz konusudur. Bu durum, federal yapı, otonomi, özerklik gibi tartışmaları beraberinde getirecektir. Taşrada devlet otoritesinin kaybolması, tartışmaları daha da alevlendirecektir.

- Büyükşehir sınırlarının il sınırını kapsayacak şekilde genişletilmesi yerelleşme eğilimleriyle tezatlık oluşturmaktadır. Bu uygulama ‘subsidiarite’ ilkesine, yani ihtiyaçların en yakın yönetim birimleri tarafından karşılanması ilkesine de aykırıdır. Ülkemizde gündemde olan bu yasa tasarısı ile kararların ve hizmetlerin vatandaşa en yakın olan birimler tarafından yürütülmesi söz konusu olmayacağı gibi genel siyasetin dışında hükümet politikalarının dışında farklı uygulama sonuçlarının ortaya çıkmasına sebebiyet verecektir.
- Subsidiarite ilkesinin fonksiyonlarından söz edilirken özellikle bölgesel farklılıkların ve çeşitliliğin korunmasına hizmet edecek bir ilke olarak ele alınmıştır. Ancak bu yasa tasarısı açıkça bölgesel farklılıkların ve çeşitliliğin korunmasını ortadan kaldırmaktadır. Yaklaşık 16.000 köy tüzel kişiliği ortadan kaldırılmakta ve mahalleye dönüştürülmektedir. Mahallelerin tüzel kişiliği ve kendi başlarına karara alma ve uygulama olanakları bulunmamaktadır. Tüzel kişiliği kaldırılan bu köylerin birçoğu farklı kültürel kimlik ve yapı barındırmaktadır. Ülkemizdeki büyükşehir belediyesi karar mekanizmalarına katılım süreçleri incelendiği zaman tüzel kişiliği kaldırılan bu küçük toplulukların ve birimlerin artık karar mekanizmalarına katılımları söz konusu olamayacaktır. Ayrıca ülkemizde köyler bir yerel yönetim birimi bir hizmet birimi olmanın ötesinde vatandaşlar için bir kimlik ve aidiyet duygusunu sağlayan birimlerdir. Bu kapsamda bu yasa tasarısının açıkça bölgesel farklılıkların ve çeşitliliğin korunmasını amaçlayan subsidiarite ilkesine aykırıdır. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin il sınırları ile birleştirilmesi sonucu bu alt birimlerin oluşturmuş oldukları birlikler de ortadan kalkacaktır. Ülkemizde bir kısmı Avrupa’daki devletler büyüklüğünde olacak olan büyükşehir sınırları içerisinde farklı kültür yapıları ile karar mekanizmaları içinde yer almaları varlık göstermeleri mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla bu yasa tasarısı AB topluluğu için temel ilke haline gelmiş olan subsidiarite ilkesinin ihlal edilmesi anlamını taşıyacaktır.

